20/04/2019

Η ηρωική έξοδος του Μεσολογγίου

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Η Τρίτη πολιορκία του Μεσολογγίου (συχνά αναφέρεται και ως δεύτερη πολιορκία) ήταν ένα από τα σημαντικότερα πολεμικά γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Ήταν το γεγονός που έδωσε έμπνευση στο Διονύσιο Σολωμό να γράψει τους “Ελεύθερους Πολιορκημένους”. Έλαβε χώρα στο διάστημα από 25 Απριλίου του 1825 έως 10 Απριλίου του 1826 οπότε και τερματίστηκε με την ηρωική έξοδο του Μεσολογγίου. Η πολιορκία διακρίνεται σε δύο φάσεις. Η πρώτη από τον Απρίλιο του 1825 μέχρι τον Οκτώβριο του 1825 όταν η πόλη πολιορκήθηκε από τα στρατεύματα του Κιουταχή και η δεύτερη από τον Δεκέμβριο του 1825 έως τον Απρίλιο του 1826 όταν η πόλη πολιορκήθηκε από τα στρατεύματα του Ιμπραήμ και του Κιουταχή από κοινού.

Το Μεσολόγγι κήρυξε την επανάσταση στις 20 Μαΐου 1821 με τον οπλαρχηγό Δημήτριο Μακρή. Το 1822, μετά την ήττα των Ελλήνων στη μάχη του Πέτα τα τουρκικά στρατεύματα κατευθύνθηκαν προς το Μεσολόγγι και πολιόρκησαν την

πόλη. Η Πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου διήρκεσε δύο μήνες και έληξε με αποτυχία των τουρκικών δυνάμεων να κυριεύσουν την πόλη. Στα μέσα του 1823 οι τουρκικές δυνάμεις σχεδίασαν νέα εκστρατεία που περιλάμβανε πολιορκία και κατάληψη του Μεσολογγίου. Μετά από σκληρές μάχες που δόθηκαν στην περιοχή της Ευρυτανίας τα τουρκικά στρατεύματα κατευθύνθηκαν προς το Μεσολόγγι. Οι αρχές και οι κάτοικοι της πόλης προετοιμάστηκαν για πολιορκία όμως τα τουρκικά στρατεύματα προτίμησαν να πολιορκήσουν το Αιτωλικό. Το γεγονός αυτό αναφέρεται συχνά ως Δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου.

Πρώτη φάση πολιορκίας

Μετά την αποτυχία του Ομέρ Βρυώνη να καταλάβει το Μεσολόγγι στα 1822, ο Σουλτάνος επέλεξε τον ικανότερο στρατηγό του Ρεσίτ Πασά στον οποίο και παραχώρησε πλήρεις εξουσίες διορίζοντάς τον, παράλληλα, αρχιστράτηγο (σερασκέρη) και στρατιωτικό διοικητή ολόκληρης της Στερεάς (Ρούμελη Βαλεσή). Ο Κιουταχής, όπως επίσης ονομαζόταν λόγω της καταγωγής του απ’ την Κιουτάχεια της Μ. Ασίας στρατοπέδευσε το Μάρτιο του 1825 έξω απ’ τα Ιωάννινα και άρχισε αθρόα στρατολογία μεταξύ των Οθωμανικών πληθυσμών, ενώ, με τη βοήθεια του εξωμότη Γ. Βαρνακιώτη καλούσε τους χριστιανούς σε υποταγή, με την υπόσχεση της έγγραφης αμνηστίας, κατ’ εντολή του Σουλτάνου. Μπροστά στη μεγάλη απειλή που συνιστούσε η παρουσία του Κιουταχή, ο οποίος έπειτα από συνολική προετοιμασία τρεισήμισι μηνών στις 15 Απριλίου 1825 έφτασε μπροστά στο Μεσολόγγι επικεφαλής 30.000 Τούρκων, η ελληνική επιτροπή της δυτικής Ελλάδας εξέδωσε ανακοίνωση καλώντας τους κατοίκους των επαρχιών Αιτωλίας και Ακαρνανίας σε συστράτευση. Την ίδια στιγμή στο εσωτερικό της πόλης βρίσκονταν περίπου 4.000 άνδρες (από τους οποίους οι χίλιοι ήταν σε προχωρημένης ηλικίας) και 12.000 γυναικόπαιδα. Οι λεπτομέρειες αυτής της δεύτερης πολιορκίας του Μεσολογγίου έγιναν γνωστές από τις ειδήσεις της εφημερίδας του Μάγερ που εκδίδονταν εκείνη την περίοδο. Στην εφημερίδα εκείνη δημοσιεύθηκε η ελληνική προκήρυξη, με ημερομηνία 7 Μαρτίου 1825 και, εκτός του Μάγερ, έφερε την υπογραφή του Κ. Πεταλά. Παράλληλα, ο στρατηγός Ανδρέας Ίσκος διατασσόταν να αναλάβει την υπεράσπιση του Μακρυνόρους, ενώ την 1 Απριλίου το Εκτελεστικό Σώμα που έδρευε στο Ναύπλιο ζήτησε από τους προεστούς της Ύδρας τον απόπλου μιας πολεμικής μοίρας για την προστασία από θαλάσσης. Αρχηγός των όπλων του Μεσολογγίου διορίσθηκε ο Νικόλαος Στουρνάρης[1].

Λίγο πριν ξεκινήσει τον βομβαρδισμό της πόλης ο Κιουταχής πρότεινε με διαπραγματεύσεις την παράδοσή της. Αφού όμως οι τουρκικές προτάσεις απορρίφθηκαν, το Μεσολόγγι αποκλείστηκε δια θαλάσσης από τον στόλο του Μεχμέτ Χιουρέφ πασά και του Γιουσούφ πασά που κατόρθωσε να προσπελάσει και

τη λιμνοθάλασσα. Οι πολιορκητές άρχισαν τις εφόδους, αλλά οι πολιουρκούμενοι αμύνονταν με επιτυχία επιδιορθώνοντας τους προμαχώνες και διενεργώντας αλεπάλληλες εξόδους. Στις 3 Ιουλίου η δύναμη του στόλου αυξήθηκε με την άφιξη 40 ελληνικών πλοίων, τα οποία τελούσαν υπό την αρχηγία των Μιαούλη και Σαχτούρη. Για ένα μικρό χρονικό διάστημα, κατά το οποίο διακόπηκε ο ναυτικός αποκλεισμός (ελληνικός στόλος ασχολήθηκε με την καταδίωξη του τουρκικού μέχρι τη Μάνη), η πόλη ανεφοδιάστηκε με τρόφιμα και στρατιωτικό υλικό, ενώ το ηθικό των πολιορκημένων ανέκαμψε. Στο μεταξύ εισήλθαν στην πόλη (7 Αυγούστου) ενισχύσεις Σουλιωτών και του Κίτσου Τζαβέλα, πλαισιώνοντας την αποδεκατισμένη φρουρά. Στο τουρκικό στρατόπεδο, μολονότι και εκεί οι απώλειες ήταν σημαντικές, ο Κιουταχής αποφάσισε τη συνέχιση της πολιορκίας.

Δεύτερη φάση πολιορκίας

Η κατάσταση μεταβλήθηκε, όταν στα τέλη του 1825 κατέφθασε στο εχθρικό στρατόπεδο ο Ιμπραήμ με αξιόλογες στρατιωτικές δυνάμεις πάνω από 15.000 Αιγυπτίους. Ο Μεχμέτ Χιουρέφ επανέλαβε τον αποκλεισμό, αλλά ο Μιαούλης κατάφερε να ανεφοδιάσει το Μεσολόγγι με όπλα και τρόφιμα. Η πίεση έγινε αφόρητη, μετά την αποχώρηση του ελληνικού στόλου και τον συστηματικό κανονιοβολισμό του Μεσολογγίου από το πυροβολικό του Ιμπραήμ (2.000 βόμβες το εικοσιτετράωρο). Στις 15 Φεβρουαρίου (1826) οι πολιορκητές διενήργησαν δύο εφόδους, οι οποίες, αν και κατέληξαν σε αποτυχία, προκάλεσαν σοβαρές απώλειες και στις δύο πλευρές. Οι Τούρκοι κυρίευσαν το Βασιλάδι, οι κάτοικοι του οποίου κατέφυγαν στο Μεσολόγγι, επιτείνοντας με τη μετακίνησή τους το επισιτιστικό πρόβλημα της πόλης. Έπειτα από μερικές ανεπιτυχείς επιχειρήσεις των Οθωμανών εναντίον της Κλείσοβας, ο Ιμπραήμ επεδίωξε να εξαντλήσει τους πολιορκημένους με αποκοπή όλων των οδών επικοινωνίας και εφοδιασμού.

Παράδοση του Ανατολικού (Αιτωλικού)

Μετά την άλωση της νησίδας του Βασιλαδίου, ο Ιμπραήμ στράφηκε εναντίον ενός από τα τελευταία οχυρά ερείσματα που ενίσχυαν την άμυνα του Μεσολογγίου με στόχο την κατάληψή του. Αυτό ήταν το «Ανατολικό» (σήμερα Αιτωλικό) το οποίο προάσπιζε μια ολιγομελής ομάδα Ελλήνων μαχητών (200 άνδρες υπό το Γρ. Λιακατά) με μόλις ένα κανόνι, επί της νησίδας Ντολμά. Οι Αιγύπτιοι, αφού προηγήθηκε σφοδρός βομβαρδισμός της νήσου από τη γειτονική Φοινικιά, εξαπέλυσαν στις 28 Φεβρουαρίου μια μεγάλη επίθεση με δύναμη 2.000 λογχοφόρων (υπό την εποπτεία Γάλλων μισθοφόρων αξιωματικών) η οποία και λύγισε την αντίσταση των υπερασπιστών παρότι υπέστη αρκετές απώλειες, μεταξύ των οποίων περιλαμβανόταν ο Αλβανός οπλαρχηγός Σέρβανης. Από τους Έλληνες, όλοι έπεσαν μαχόμενοι. Μια προσπάθεια του Κίτσου Τζαβέλα να βοηθήσει τους επί του Ντολμά βρισκόμενους συμπολεμιστές του, με επιθετική έξοδο που

ενήργησε από το Μεσολόγγι επικεφαλής 500 ανδρών, δεν ευωδόθηκε, αφού οι συντριπτικά υπέρτεροι αντίπαλοι που βρίσκονταν επι της απέναντι παραθαλάσσιας περιοχής τους υποχρέωσαν να υποχωρήσουν. Μετά την πτώση του Ντολμά, ο Αιγύπτιος αρχιστράτηγος συγκέντρωσε ολόκληρη τη δύναμη πυρός που διέθετε από ξηρά και θάλασσα, εναντίον του «Ανατολικού». Οι κάτοικοι της πόλης, ήδη εξαντλημένοι από τον πολύμηνο αποκλεισμό που είχαν υποστεί, αλλά και απογοητευμένοι από τη μη άφιξη του ελληνικού στόλου προς ενίσχυσή τους με τρόφιμα και πολεμοφόδια, αποφάσισαν να προτείνουν ανακωχή και παράδοση υπό όρους. Ο Ιμπραήμ, με την εγγύηση και του Κιουταχή, δέχθηκε τους περισσότερους από τους όρους τους, οι οποίοι ήταν να γίνει σεβαστή η ζωή και τιμή των παραδιδομένων και να αφεθούν να αποχωρήσουν ελεύθεροι, παίρνοντας μαζί τους ένα μικρό μέρος της περιουσίας τους (100 γρόσια ο καθένας) και μια ενδυμασία. Ωστόσο, στους όρους μπήκε ένας περιορισμός εκ μέρους των πολιορκητών, να παραμείνει ένα άτομο της επιλογής τους στα χέρια τους κατά τη διαδικασία εκκένωσης της πόλης. Ο λόγος για αυτή την ασυνήθιστη απαίτηση ήταν ότι ο Ιμπραήμ είχε πληροφορηθεί την ύπαρξη μιας ωραιότατης νεαρής Ανατολικιώτισας, την οποία απαίτησε με αυτό τον τρόπο ως προσωπική του λεία πολέμου. Πλην της άτυχης κοπέλας που συνελήφθη και μεταφέρθηκε στη σκηνή του Ιμπραήμ, όλοι οι υπόλοιποι κάτοικοι επιβιβάστηκαν σε πλοία του Κιουταχή με προορισμό την Άρτα και οι Τούρκοι δεσμεύθηκαν για την εκεί και επί ενός έτους, σίτισή τους. Ικανοποιημένος για το τρόπαιό του, ο Ιμπραήμ περιποιήθηκε ιδιαιτέρως όλους τους προκρίτους, προς τους οποίους η συμπεριφορά του υπήρξε αβρότατη[2].

Τελική φάση πολιορκίας

Ο Μιαούλης πλέον δεν κατάφερε να λύσει και αυτή τη φορά τον αποκλεισμό και η φρουρά εξαναγκάστηκε να σιτίζεται με σκυλιά, γάτες και ποντίκια, προκειμένου να αποφύγει τον θάνατο από την πείνα.[4]Οι δυσβάστακτες πλέον συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων (λιμός, αρρώστιες κλπ.) καθώς και η νέα αποτυχία του Μιαούλη να προσεγγίσει το Μεσολόγγι προκάλεσαν απελπιστική κατάσταση μεταξύ των πολιορκημένων, οι οποίοι δεν έβλεπαν πια άλλη λύση από την Έξοδο. Έτσι τη νύχτα της 10ης Απριλίου 1826 οργάνωσαν τις δυνάμεις τους σε τρία σώματα, υπό την αρχηγία του Νότη Μπότσαρη, Δημήτριο Μακρή και Κίτσο Τζαβέλα· στο μέσο του τριγώνου που θα σχημάτιζαν αυτές οι δυνάμεις, τοποθετήθηκαν τα γυναικόπαιδα. Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης, αν και ανέλαβε να επιτεθεί από τις πλαγιές του Ζυγού, ελπίζοντας να δημιουργήσει αντιπερισπασμό στους πολιορκητές, τελικά δεν κατόρθωσε να υλοποιήσει την υπόσχεσή του, αφού ο Ιμπραήμ πληροφορήθηκε τα σχέδια των πολιορκημένων. Επομένως, όταν η ογκώδης μάζα των Ελλήνων ξεκίνησε στις δύο τα μεσάνυχτα την Έξοδο, με αρχηγό τον Αθανάσιο Ραζή- Κότσικα οι άνδρες του Ιμπραήμ και του Κιουταχή ήταν προετοιμασμένοι και οι ντάπιες (προμαχώνες) που είχαν οριστεί ως περάσματα

των Μεσολογγιτών είχαν αποκλειστεί. Ο αιφνιδιασμός του Ιμπραήμ προκάλεσε μεγάλη σύγχυση στην ελληνική πλευρά και ο άνισος αγώνας που επακολούθησε απέβη συντριπτικός για τους Έλληνες. Η πρωτοπορία ωστόσο του σώματος της Εξόδου προχώρησε, διασχίζοντας τις τουρκικές τάξεις κι φθάνοντας αποδεκατισμένη στις πλαγιές του Ζυγού και από εκεί στην Άμφισσα. Όσοι είχαν μείνει πίσω αναγκάστηκαν να αγωνιστούν σε φονικές οδομαχίες. Μεταξύ εκείνων που ξέφυγαν (1.300 μαχητές και περίπου εκατό γυναικόπαιδα) ήταν οι Νότης Μπότσαρης, Δημήτριος Μακρής, Κίτσος Τζαβέλας, Χρήστος Φωτομάρας κ.α. Ανάμεσα στο πλήθος που επέστρεψε και σφιαγιάστηκε μέσα στην πόλη βρίσκονταν ο επίσκοπος Ρωγών Ιωσήφ (ο εκκλησιαστικός ηγέτης των πολιορκημένων), ο Γιάκομ Μάγερ, ο Μιχαήλ Κοκκίνης (τειχοποιός-αρχιτέκτων)[5] και όσοι ανατινάχτηκαν μαζί με τον Χρήστο Καψάλη στις πυριτιδαποθήκες. Ο δημογέροντας Χρήστος Καψάλης, όταν κυκλώθηκε από τους εισβολείς στο σπίτι του, όπου είχαν συγκεντρωθεί τραυματίες, γέροντες και γυναικόπαιδα, έβαλε φωτιά στην πυριτιδαποθήκη, ενώ ο μητροπολίτης Ρωγών Ιωσήφ ανατίναξε τον Ανεμόμυλο, στην τελευταία πράξη αντίστασης, όταν κυκλώθηκε από τους εχθρούς. Υπολογίζεται ότι εκείνη την ημέρα- Κυριακή των Βαΐων- πυρπολήθηκαν 2.000, άλλοι 3.000 σκοτώθηκαν από τους Τούρκους και άλλοι χίλιοι αιχμαλωτίσθηκαν.

Ο εθνικός μας ποιητής Διονύσιος Σολωμός έγραψε την ημιτελή ποιητική του σύνθεση «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι», με τους γνωστούς στίχους από το Σχεδίασμα Β’:

Άκρα του τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει·
λαλεί πουλί, παίρνει σπυρί, κι η μάνα το ζηλεύει.
Τα μάτια η πείνα εμαύρισε· στα μάτια η μάνα μνέει·
στέκει ο Σουλιώτης ο καλός παράμερα καί κλαίει:
«Έρμο τουφέκι σκοτεινό, τι σ’ έχω γω στο χέρι;
οπού συ μού ΄γινες βαρύ κι ο Αγαρηνός το ξέρει».

Αμέσως μετά την κατάληψη του Μεσολογγίου, ο Κιουταχής με τον στρατό του κατευθύνθηκε προς την Ανατολική Στερεά Ελλάδα, με αντικειμενικό σκοπό την κατάληψη της Αττικής. Ο Ιμπραήμ επανήλθε στην Πελοπόννησο για να εξαλείψει και τις τελευταίες εστίες αντίστασης σε Μάνη και Αργολίδα.

Το Μεσολόγγι απελευθερώθηκε στις 11 Μαΐου 1829. Το 1937 αναγνωρίστηκε ως «Ιερά Πόλις» και η Κυριακή των Βαΐων ορίστηκε ως επέτειος της εξόδου.

Παραπομπές
1)Διονύσιος Κόκκινος, “Η Ελληνική Επανάστασις”, έκδοση “Μέλισσα” (6τομο), τόμος 5, σελ. 183 – 190

2)Διονύσιος Κόκκινος, «Η Ελληνική Επανάστασις», έκδοση «Μέλισσα», Αθήνα, 1974, τόμος 5, σελ. 256 – 257 («Ο Ιμβραήμ καταλαμβάνει τον Ντολμάν και το Ανατολικόν»)
3)Διονύσιος Σολωμός, Σχεδίασμα Β΄
4)Διονύσιος ΣολωμόςΣχεδίασμα Γ΄- Ελεύθεροι Πολιορκημένοι
5)Νικόλαος Κασομούλης, Ενθυμήματα στρατιωτικά, τ.2 σ. 282

Πηγή: enromiosini.gr